Həvari Varisliyi

varislik xəttində:

Ən Möhtərəm*
Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡
Millətlərin yepiskopu, həvari tapşırığı ilə

Son şam yeməyi, Leonardo da Vincinin əsəri (1495–1498), Santa Maria delle Grazie monastırının yeməkxanası, Milan: Rəbbimiz On İki ilə birlikdə.

İctimai mülkiyyət.

Həvari Varisliyi nədir

Həvari varisliyi yepiskopların fasiləsiz xəttidir; onların hər biri özündən əvvəlkilər tərəfindən əl qoyma ilə təqdis olunub və bu xətt Məsihin göndərdiyi həvarilərə qədər gedib çıxır. İlk Kilsə ona xidmətinin həvarilərin özlərindən gəldiyinə dair şəhadət kimi istinad edirdi: Romalı Müqəddəs Klement təxminən eramızın 96-cı ilində bu barədə yazmış, Lionlu Müqəddəs İrenei isə təxminən eramızın 180-ci ilində həvarilərdən öz dövrünə qədər Roma yepiskoplarının varisliyini təsvir etmişdir.

Xristianlar onun əhəmiyyəti barədə həmfikir deyillər. Bir çox məzhəblər hesab edir ki, həvari varisliyinin heç bir əhəmiyyəti yoxdur və Kilsənin sədaqəti hər hansı yepiskop xəttində deyil, həvarilərin təliminə əməl etməkdədir. Digərləri – o cümlədən Roma Katolik Kilsəsi, Şərqi Pravoslav Kilsələri, Qədim Şərq Pravoslav Kilsələri və Şərq Kilsəsi – onu həqiqi xidmət və həqiqi müqəddəs mərasimlər üçün zəruri sayır, Anqlikan və bəzi Lüteran kilsələri isə onu çox dəyərli hesab edir. Bir çox məzhəblərin daxilində də yepiskopun Məsihin bir həvarisindən gələn nəslinin nə dərəcədə önəmli olması barədə fikirlər müxtəlifdir.

On İki və Yetmişlər

Xristian imanında bəziləri ilk On İki həvari ilə Yetmişlər arasında fərq qoyur: Rəbb «yetmiş nəfəri təyin etdi və onları iki-iki ... Özündən əvvəl göndərdi» (Luka 10:1). Hər ikisinə Məsih Özü Allahın Padşahlığını vəz etmək, şəfa vermək və Onun səlahiyyətini daşımaq tapşırığını vermişdi: «Sizi dinləyən kəs Məni dinləyir» (Luka 10:16).

Yepiskop Byersin fikrincə, Yetmişlər Məsihi şəxsən tanıyırdılar və O, onlara şəxsən tapşırıq vermişdi; Rəbb onları Öz işini görməyə göndərəcək qədər yaxşı tanıyırdı. Buna görə də o hesab edir ki, həvari varisliyi ilk On İki ilə yanaşı Yetmişləri də əhatə edir. Dirilmədən sonra Başqa millətlərin həvarisi kimi çağırılmış Müqəddəs Paul On İki tərəfindən həqiqi həvari kimi qəbul edildi; onlar ona «sağ əllərini uzatdılar ki, şərikliyimiz olsun» (Qalatiyalılara 2:9).

Bu səhifələrdəki varislik xətləri

Yepiskop Byers öz həvari varislik xətlərini burada ictimai yoxlama üçün və xristian imanlıların faydası üçün təqdim edir. Hər səhifə bir xətti öz həvarisindən yepiskopdan yepiskopa Yepiskop Byersə qədər izləyir. Əksər hallarda hər xətt həvariyə qədər məhz səhifəsində adı çəkilən kilsələrin saxladığı yepiskop siyahılarına – həmin kilsələrin öz həvari varisliyini izlədiyi eyni siyahılara – əsaslanır və hər xətdə adı çəkilən müqəddəslər həmin kilsələrin ehtiram göstərdiyi müqəddəslərdir.

Yepiskop Byersin öz Müjdə xidmətçisi kimi təqdisinin və yepiskop kimi təqdisinin sertifikatları, onun yepiskop təqdisinin fotoşəkilləri ilə birlikdə Yepiskop haqqında səhifəsində təqdim olunur.

Yetmişlərə necə baxılmasından asılı olmayaraq, Yepiskop Byers ilk On İkidən dördündən – Müqəddəs Peter, Müqəddəs Andrey, Müqəddəs Yəhya və Müqəddəs Tomasdan – və həmçinin Başqa millətlərin həvarisi Müqəddəs Pauldan etibarlı həvari varisliyinə malikdir. Yeri gəlmişkən

qeyd etmək olar ki, 2026-cı il etibarilə hazırkı Roma yepiskopu əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini yalnız Müqəddəs Peterə qədər izləyir; hazırkı Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı da əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini eynilə yalnız Müqəddəs Peterə qədər, Antakya kafedrası vasitəsilə izləyir. Hazırkı Kenterberi arxiyepiskopu əsas təqdis xətti ilə öz həvari varisliyini tək bir həvariyə qədər, Kenterberi kafedrası vasitəsilə izləyir; Antakyanın hazırkı Suriya Pravoslav Patriarxı əsas təqdis xətti ilə yalnız Müqəddəs Peterə qədər, Antakya kafedrası vasitəsilə; və Assuriya Şərq Kilsəsinin hazırkı katolikos-patriarxı həmin Kilsənin siyahısı ilə Müqəddəs Tomasa qədər, Selevkiya-Ktesifon kafedrası vasitəsilə.

Yetmişlərə gəlincə, Yepiskop Byers Kilsələrin Yetmişlərdən olan həvarilər kimi ehtiram göstərdiyi beş nəfərdən həvari varisliyinə malikdir: Edessanın həvarisi Müqəddəs Tadday (Addai); Müqəddəs Peterdən sonra Romanın ilk yepiskopu Müqəddəs Lin; Müqəddəs Peterdən sonra Antakyanın ilk yepiskopu Müqəddəs Yevodi; Bizansın ilk yepiskopu Müqəddəs Staxis; və Arlın ilk yepiskopu Müqəddəs Trofim.

Mənbələr və yoxlama

Bu xətlər 2013-cü ildə təqdisi zamanı Yepiskop Byersə təqdim edilmiş həvari varislik xətləri kitabı ilə alınmışdır. Onlar sadəcə köçürülməyib. Hər bir halqa Yepiskop Byersin öz araşdırması ilə – hər səhifədə adı çəkilən kilsələrin saxladığı yepiskop siyahılarına və yepiskop varisliyinin standart tarixi qeydlərinə, o cümlədən Müqəddəs Taxtın Roma varisliyinə dair qeydlərinə, Konstantinopol Ekumenik Patriarxlığının və Antakya patriarxlıqlarının siyahılarına, Rus Pravoslav, Qədim Katolik, Suriya Pravoslav və Assuriya kilsələrinin qeydlərinə, həmçinin ingilis yepiskoplarının təqdislərinin reyestri olan, William Stubbs tərəfindən tərtib edilmiş *Registrum Sacrum Anglicanum* əsərinə qarşı – araşdırılıb və yoxlanılıb.

Bu qeydlərin kitabdan fərqləndiyi yerlərdə qeydlərə əməl olunub və xətlər düzəldilib. Kitabda iddia edilən, lakin qeydlərlə təsdiqlənə bilməyən xətlər çıxarılıb. Bu səhifələrdə adı çəkilən hər yepiskopu oxucu onun öz Kilsəsinin qeydlərində yoxlaya bilər.

Həvari xətləri bir baxışda

Yepiskop Byers on həvaridən – ilk On İkidən dördündən, Müqəddəs Pauldan və Yetmişlərdən beşindən – on bir ayrı yolla həvari varisliyinə malikdir; hər biri aşağıda öz səhifəsində təsvir

olunur. Rəqəmlər onun hər xətdəki yerini göstərir.

Həvarilər

Həvari	Yollar	Yepiskop Byers
Müqəddəs Peter	Roma (Rebiba–Braziliya) · Roma (Utrext) · Antakya (Melkit) · Antakya (Pravoslav) · Antakya (Suriya Pravoslav)	245 · 252 · 169 · 165 · 146
Müqəddəs Andrey	Kiyev–Moskva · Konstantinopol–Albaniya	173 · 264
Müqəddəs Yəhya	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	126 · 132
Müqəddəs Tomas	Şərq Kilsəsi	112
Müqəddəs Paul	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	128 · 134

Yetmişlərdən

Yetmişlərdən olan həvari	Yollar	Yepiskop Byers
Müqəddəs Tadday (Addai)	Şərq Kilsəsi	111
Müqəddəs Lin	Rebiba–Braziliya · Utrext	244 · 251
Müqəddəs Yevodi	Melkit · Pravoslav · Suriya Pravoslav	168 · 164 · 145
Müqəddəs Staxis	Kiyev–Moskva · Konstantinopol–Albaniya	172 · 263
Müqəddəs Trofim	Kenterberi · Şotlandiya–Seabury	127 · 133

Eyni ölçü ilə, yəni əsas təqdis xətti ilə götürüldükdə, qədim Kilsələrin başçılarının hər biri tək bir həvariyə gedən tək bir xəttə malikdir. Hər həvarinin səhifəsindəki paneldə göstərildiyi kimi, Yepiskop Byers onların hər biri ilə bir xətti bölüşür.

Kilsələrin başçıları, 2026-cı il etibarilə

Kilsə başçısı	Xətlər	Həvari	Yepiskop Byers ilə ortaq xətt
Roma yepiskopu Papa Leo XIV *Roma Katolik Kilsəsi*	1	Müqəddəs Peter	Roma (iki yol)

Kilsə başçısı	Xətlər	Həvari	Yepiskop Byers ilə ortaq xətt
Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı Patriarx Kirill *Rus Pravoslav Kilsəsi*	1	Müqəddəs Peter (Antakya vasitəsilə)	Antakya, Moskva vasitəsilə
Kenterberi arxiyepiskopu Sarah Mullally *İngiltərə Kilsəsi və Anqlikan Birliyi*	1	Bir həvari, Kenterberi vasitəsilə	Kenterberi (iki yol)
Antakyanın Suriya Pravoslav Patriarxı Ignatius Aphrem II *Suriya Pravoslav Kilsəsi*	1	Müqəddəs Peter (Antakya vasitəsilə)	Antakya (Suriya Pravoslav)
Şərqin katolikos-patriarxı Mar Awa III *Assuriya Şərq Kilsəsi*	1	Müqəddəs Tomas	Şərq Kilsəsi
Yepiskop Byers	**11**	**On həvari**	—

Xətlərin sayı müqəddəs rütbənin lütfünə heç nə əlavə etmir, çünki tək bir etibarlı xətt kifayətdir; onlar burada sənəd kimi, onları araşdırmaq istəyənlər üçün göstərilir. Həvari varisliyi yarış deyil və çoxlu xəttə malik yepiskopun sağlam və yoxlanıla bilən tək bir xəttə malik yepiskopdan artıq səlahiyyəti və ya qanuniliyi yoxdur. Bu səhifələrdəki heç nə hər hansı yepiskop üzərində, xüsusilə də bütün həyatını Kilsənin xidmətinə həsr etmiş, burada adı çəkilənlər üzərində üstünlük iddiası kimi qəbul edilməməlidir. Xətlər ona görə sənədləşdirilib ki, xristian imanlıları və Yepiskop Byersin rütbələrini araşdırmaq istəyən hər kəs faktları bir yerdə tapa bilsin və diqqət layiq olduğu yerdə – Allahın kəlamında və İsa Məsihin Müjdəsində qalsın.

Müqəddəslər və şəhidlər

Hər həvarinin səhifəsində xətdə iman uğrunda canını verənlər şəhid kimi göstərilir, kanonlaşdırılmış və ya başqa yolla altarın ehtiramına yüksəldilmiş olanlar isə – istər Şərqi Pravoslav ənənəsində, istər Qərb ənənəsində, istərsə də hər ikisində – müqəddəs və ya mübarək kimi işarələnir. Kilsələr hansı müqəddəsləri tanıdıqlarına və bir insanın müqəddəs kimi ehtiram olunmasından əvvəl nə tələb etdiklərinə görə fərqlənir; hər səhifədəki işarələr hansı Kilsənin kimə

ehtiram göstərdiyini bildirir. Bu işarələr yalnız həyatın müqəddəsliyinə aiddir və heç bir təqdisin etibarlılığına təsir etmir.

Varislik xəttini görmək üçün həvarini seçin.

Həvarilər

Romada Müqəddəs Peter (Rebiba–Braziliya)

Həvari və Şəhid

Roma, Rebiba varisliyi, Braziliya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 245-ci

Romada Müqəddəs Peter (Utrext)

Həvari və Şəhid

Roma, Fransa, Utrext, İngiltərə və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 252-ci

Antakyada Müqəddəs Peter (Melkit)

Həvari və Şəhid

Antakya, Melkit Patriarxlığı, Beyrut və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 169-cu

Antakyada Müqəddəs Peter (Pravoslav)

Həvari və Şəhid

Antakya, Pravoslav Patriarxlığı, Moskva və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 165-ci

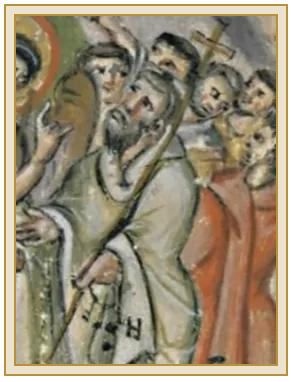

Antakyada Müqəddəs Peter

Müqəddəs Andrey (Kiyev–Moskva)

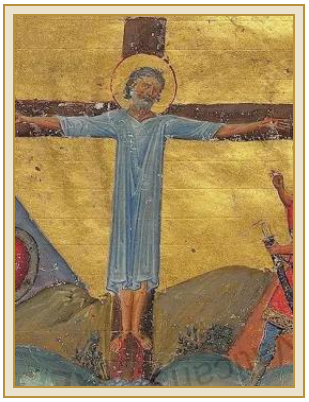

Müqəddəs Andrey

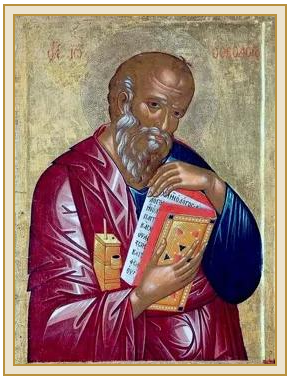

Müqəddəs Yəhya (Kenterberi)

(Suriya Pravoslav)

Həvari və Şəhid

Antakya, Suriya Pravoslav Patriarxlığı, Hindistan və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 146-cı

İlk Çağırılan, Həvari və Şəhid

Konstantinopol, Kiyev, Moskva və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 173-cü

(Konstantinopol–Albaniya)

İlk Çağırılan, Həvari və Şəhid

Konstantinopol, Albaniya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 264-cü

Həvari və Müjdəçi

İzmir, Lion, Kenterberi və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 126-cı

Müqəddəs Yəhya (Şotlandiya–Seabury)

Həvari və Müjdəçi

İzmir, Lion, Kenterberi, Şotlandiya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 132-ci

Müqəddəs Tomas

Həvari və Şəhid

Şərq Kilsəsi, Hindistan, İngiltərə və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 112-ci

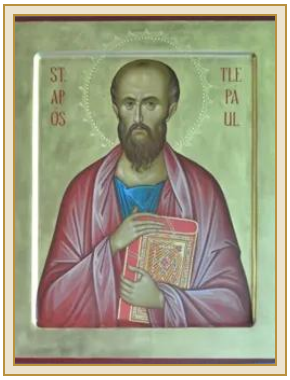

Müqəddəs Paul (Kenterberi)

Başqa millətlərin həvarisi və Şəhid

Arl, Kenterberi, İngiltərə Kilsəsi və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 128-ci

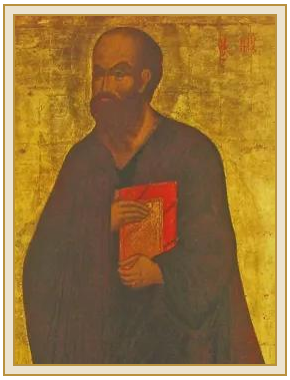

Müqəddəs Paul (Şotlandiya–Seabury)

Başqa millətlərin həvarisi və Şəhid

Arl, Kenterberi, Şotlandiya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 134-cü

Yetmişlərdən

Müqəddəs Taddəy (Addai)

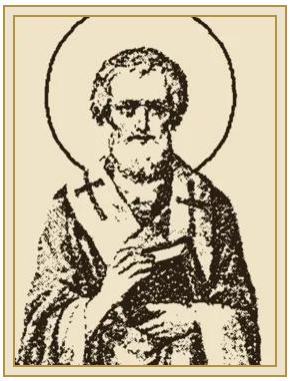

Müqəddəs Lin (Rebiba–

Müqəddəs Lin (Utrext)

Müqəddəs Yevodi (Melkit)

Yetmişlərdən olan həvari

Şərq Kilsəsi, Hindistan, İngiltərə və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 111-ci

Braziliya)

Yetmişlərdən olan həvari

Roma, Rebiba varisliyi, Braziliya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 244-cü

Yetmişlərdən olan həvari

Roma, Fransa, Utrext, İngiltərə və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 251-ci

Yetmişlərdən olan həvari

Antakya, Melkit Patriarxlığı, Beyrut və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 168-ci

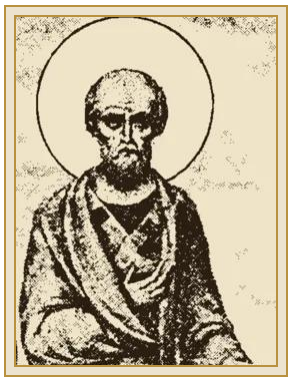

Müqəddəs Yevodi (Pravoslav)

Yetmişlərdən olan həvari

Antakya, Pravoslav Patriarxlığı, Moskva və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 164-cü

Müqəddəs Yevodi (Suriya Pravoslav)

Yetmişlərdən olan həvari

Antakya, Suriya Pravoslav Patriarxlığı, Hindistan və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 145-ci

Müqəddəs Staxis (Kiyev–Moskva)

Yetmişlərdən olan həvari

Konstantinopol, Kiyev, Moskva və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 172-ci

Müqəddəs Staxis (Konstantinopol–Albaniya)

Yetmişlərdən olan həvari

Konstantinopol, Albaniya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 263-cü

Müqəddəs Trofim (Kenterberi)

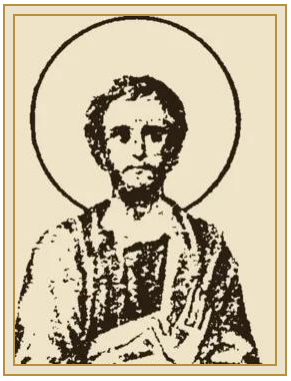

Müqəddəs Trofim

Yetmişlərdən olan həvari

Arl, Kenterberi, İngiltərə Kilsəsi və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 127-ci

(Şotlandiya–Seabury)

Yetmişlərdən olan həvari

Arl, Kenterberi, Şotlandiya və Amerika

Yepiskop Byers, varislikdə 133-cü

Bu səhifədə Azərbaycan dilində verilən bütün Müqəddəs Yazı sitatları heç bir dəyişiklik edilmədən *Azərbaycan dilində Müqəddəs Kitab* nəşrindən götürülmüşdür. Mətn: ebible.org/azb. Buraxılmış hissələr üç nöqtə (...) ilə göstərilir.

Copyright © 2008 Müqəddəs Kitab Sirkəti

Translation by: Institute for Bible Translation

Contributor: Bible Society of Azerbaijan

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible. This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

İkonalar: Müqəddəs Peter, Sina dağı, VI əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Peter (Utrext), ofort, müəllifi Lucas Vorsterman II, 1660, Rijksmuseum, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Melkit), Müjdə kafedral kilsəsi, Moskva, təxminən 1399, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Pravoslav), Müqəddəs Sofiya kafedral kilsəsi, Novqorod, təxminən 1050, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Andrey, Walters Art Museum, Baltimor, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yəhya, Patmos, təxminən 1500, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Tomas, XIV əsr, foto: Herbert Frank, CC BY 2.0. Müqəddəs Paul, St. Paul's Episcopal Church, Sietl, foto: Joe Mabel, CC BY-SA 3.0. Müqəddəs Tadday, Sina dağı, X əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Staxis, Lagoudera, Kipr, 1192, foto: Dumbarton Oaks, CC0. Müqəddəs Lin, Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Lin (Utrext), qravüra, Rijksmuseum, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Trofim, St. Trophime monastırının qalereyası, Arl, XII əsr, ictimai mülkiyyətə verilmiş foto. Müqəddəs Yevodi (Melkit), İtaliya məktəbi, XVII əsr, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yevodi (Pravoslav), Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Antakyada Müqəddəs Peter (Suriya Pravoslav), Rabbula İncili, eramızın 586-cı ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Andrey və Müqəddəs Staxis (Konstantinopol–Albaniya), II Vasilinin Menologionu, təxminən eramızın 1000-ci ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Paul (Şotlandiya–Seabury), Spaso-Preobrajenski monastırı, Yaroslavl, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Yəhya (Şotlandiya–Seabury), Kells kitabı, təxminən eramızın 800-cü ili, ictimai mülkiyyət. Müqəddəs Trofim (Şotlandiya–Seabury), Rus «Müqəddəslərin həyatı», 1903–1911, ictimai mülkiyyət. Hamısı Wikimedia Commons vasitəsilə; kəsilib və ölçüsü dəyişdirilib. Tam məlumat hər həvarinin səhifəsində verilir.